

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשסא

ערב שבת-קודש

פרשת משפטים / שקלים

כ"ו בשבט ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו בשבט ה'תשס"ט – ג' באדר ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו בשבט	ה' גזילה ואבידה... בפרקים אלו. פרק א-ג.	ה' נחלות פרק ג.	מל"ת רמה.
ש"ק	כ"ז בשבט	פרק ד-ו.	פרק ד.	מל"ת רמז.
א'	כ"ח בשבט	פרק ז-ט.	פרק ה.	מל"ת רסה.
ב'	כ"ט בשבט	פרק י-יב.	פרק ו.	מל"ת רסו.
ג'	ל' בשבט	פרק יג-טו.	פרק ז.	מ"ע קצד.
ד'	א' באדר	פרק טז-יח.	פרק ח.	מל"ת רסט. מ"ע רד.
ה'	ב' באדר	ה' חובל ומזיק... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ט.	מ"ע רלו.
ו'	ג' באדר	פרק ד-ו.	פרק י.	מ"ע רלו.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן זריחת החמה	זמן ק"ש סוף	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה						
ו', כ"ו בשבט	5.04	4.17	6.22	9.03	11.54	12.24	5.32.8	5.57
ש"ק, כ"ז בשבט	5.03	4.16	6.21	9.03	11.54	12.24	5.33.6	5.58
א', כ"ח בשבט	5.02	4.15	6.20	9.02	11.54	12.24	5.34.4	5.59
ב', כ"ט בשבט	5.01	4.14	6.19	9.01	11.54	12.24	5.35.2	5.59
ג', ל' בשבט	5.00	4.13	6.17	9.01	11.54	12.24	5.36.0	6.00
ד', א' באדר	4.59	4.12	6.16	9.00	11.54	12.24	5.36.8	6.01
ה', ב' באדר	4.57	4.11	6.15	8.59	11.53	12.23	5.37.5	6.02
ו', ג' באדר	4.56	4.09	6.14	8.59	11.53	12.23	5.38.3	6.02

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
משפטים / שקלים	4:54	6:08	5:09	6:09	4:59	6:08	5:12	6:10
תרומה	5:00	6:13	5:15	6:15	5:05	6:14	5:18	6:16

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

להמשיך את האין-סוף לשכל וללב האנושיים

כיצד ניתן להבין את הוראת התורה לגבי מצוות ודינים המובנים בשכל והיגיון, שיהיו מובנים גם בלב? • מבין שלושת הסוגים שבמצוות, משפטים עדות וחוקים, לכאורה מתאים היה להדגיש את ה'שימה בלב' בחוקים, שהוא חידוש גדול יותר? • ומה ההסבר של פנימיות התורה לפסוק "ואלה המשפטים" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

רמ"ח איברים³, ואילו התורה היא בחינת המוח שלמעלה משאר האיברים, ישנה גם המעלה מצד התורה עצמה, שלמעלה מעניין המצוות והאיברים - ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד" (ולא אברין דמלכא לחוד כפיקודין⁴).

ב. כל עניין בפנימיות התורה מתבטא גם בנגלה דתורה, וכן הוא בעניין "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", שישנו גם בנגלה דתורה. ובהקדמה:

איתא בגמרא⁵: "מניין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו, שנאמר כו' . . ומניין עד שתהא סדורה בפיהם, שנאמר כו' . . ומניין שחייב להראות לו פנים (ללמדו לתת טעם בדבריו), שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (צריך אתה לסדר ולשום לפניהם טעם המיישב תלמודם). כלומר: החיוב "לשנות לתלמידו עד שילמדנו"

א. מתחיל בפרשתנו - "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם":

"משפטים" - הוא עניין התורה, שלמעלה מעניין המצוות, כי "אורייתא וקודשא־בריך־הוא כולא חד", ועל זה נאמר "אשר תשים לפניהם", דקאי על פנימיות אין־סוף (כמבואר בתורה אור²), שמצד עניין הפנימיות אין מקום להתחלקות, אלא "כולא חד".

והעניין בזה:

מצוות - הם "איברים דמלכא"³, ובחינת מרכבה, בדוגמת מרכבה שהיא בטלה לרוכב ואין לה רצון ותענוג משלה כלל, אבל אף־על־פי־כן הרי זה רק מרכבה, ולא הרוכב, שאינה מיוחדת עם הרוכב; למעלה מזה הוא עניין התורה, שנוסף על מעלתה בעניין המצוות גופא, שרמ"ח פיקודין הם

(1) זהר הובא בתניא פ"ד, רפכ"ג. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ב (סד, א). ועוד.

(2) פרשתנו עה, ג.

(3) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא שם.

(4) תניא שם (כח, סע"ב).

(5) עירובין נד, ב (ובפרש"י).

עד שילמדו", כיוון שכך היה סדר הלימוד אצל משה רבינו¹³, אבל רבנו הזקן כותב "כמה פעמים", כשם שבגמרא נאמר רק "לשנות לתלמידו עד שילמדנו" (מבלי לפרט מספר הפעמים) - כי, מצד מיעוט הדורות יש צורך לחזור ולשנות יותר פעמים.

ועל דרך החילוק בין המשנה לברייתא, שהמשנה נכתבה באופן ד"לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה¹⁴, ונכללים בה כל העניינים שנתפרשו לאחרי זה בברייתא (וכמאמר אילפא¹⁵ "אי איכא דשאל ליה במתניתא דר' חייא ור' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין כו"), אלא שמצד מיעוט הלכות כו' הוצרכו לפרש הדברים בברייתא באריכות יותר. ועל דרך זה הוא החילוק בין המכילתא לגמרא -

ועד שמסיים: "ומשימו בלבם", היינו, שהסברת וקליטת העניינים בפנימיות צריכה להיות עד כדי כך שיביא גם לידי עניין הנוגע למדות שבלב, שזוהי נטיית השכל לזכות או לחוב.

ד. אך¹⁶ לכאורה אינו מובן מדוע הדין ד"אשר תשים לפניהם" (ללמד את טעם ההלכה) נאמר ביחס ל"משפטים" דווקא, ולא בחלק אחר בתורה, שבו החידוש שברבר גדול יותר:

ידוע¹⁷, שכללות התורה נחלקת לג' חלקים - משפטים, עדות וחוקים: משפטים הם המצוות שהשכל מחייבים (כמאמר רז"ל¹⁸ "אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול וגזל מנמלה כו"), וכמו שכתוב¹⁹ "מלפנו מבהמות ארץ"; עדות הם המצוות שהשכל אינו מחייבם מצד עצמו, אבל אף-על-פי-כן הם מתקבלים על השכל, כמו המצוות שהם "זכר ליציאת מצרים", שהרי מתקבל בשכל שיש להודות להקב"ה על יציאת מצרים ולא להיות כפוי

ו"עד שתהא סדורה בניהם" - למדים מפסוקים אחרים, ויש מקום לקא-סלקא-דעתך שיכולים להסתפק בכך; ועל זה בא הלימוד מהכתוב "אשר תשים לפניהם", "שחייב ההראות לו פנים", "לסדר ולשום לפנייהם טעם המיישב תלמודם".

ג. דין זה הובא גם בשולחן ערוך רבינו הזקן (שמעלתו על שולחן ערוך הבית-יוסף היא, שמביא גם הטעם לכל הלכה, כמבואר בהקדמת השולחן-ערוך), בהלכות תלמוד תורה⁶, אלא שרבינו הזקן מוסיף: "צריך אתה לשום לפנייהם טעם המיישב תלמודם) ומשימו בלבם"⁷.

ולכאורה הוספה זו אינה מובנת כלל, שהרי המדובר הוא בעניין של הבנה בשכל, ומהי השייכות ללב ("ומשימו בלבם"), שהוא משכן המדות? [.] אך העניין - כמו שכתוב במאמר "פתח אליהו"⁸ "חכמה מוחא . . בינה לבא כו":

ידוע⁹ החידוש של בינה על חכמה - שחכמה היא נקודה בלבד, מה שאין כן בינה ענינה פירוט העניין לפרטיו, עד שנקלט באדם בפנימיותו. וזהו "בינה לבא", כי הבחינה על קליטת השכל בפנימיות האדם, היא, דווקא על-ידי המשכתו גם במדות שבלב, וכמאמר¹⁰ "אין חכם כבעל הניסיון".

וכידוע בעניין "וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים גו"¹¹ - שלא די בעצם הידיעה ש"הוי' הוא האלקים", אלא צריך להיות ההשבה אל הלב, והשבה זו היא המאמתת שגם הידיעה היתה ידיעה אמיתית. [.] ולכן:

כאשר רבינו הזקן מבאר אופן הלימוד עם התלמידים - כותב לכל לראש: "שונה וחוזר הדבר כמה פעמים"⁶, - [במכילתא¹² איתא "שנה ושלש ורבע (ד' פעמים)

13 ראה עירובין שם. הובא בפרש"י עה"ת ס"פ תשא (לד, לב).

14 פסחים ג, ב. וש"נ.

15 תענית כא, א. וש"נ.

16 בהבא לקמן - ראה גם מכתב כ' שבט שנה זו (אג"ק ח"ב ס"ע קמה ואילך).

17 ראה רמב"ן ואתחנן ו, כ. הנסמן בתו"מ סה"מ תמוז ס"ע יג.

18 עירובין ק, סע"ב.

19 איוב לה, יא. וראה עירובין שם.

6 פ"ד הי"ח.

7 ראה גם תו"מ סה"מ אדר ע' ח. שם ע' יט הערה 21.

8 תקו"ז בהקדמה (יז, א).

9 ראה תניא פ"ג.

10 ראה עקידה פ"ח נח. מעבר יבוק ש"ב. וראה גם תו"מ חכ"ד ע' 273. וש"נ.

11 ואתחנן ד, לט. וראה אוה"ת שם. ועוד.

12 ריש פרשתנו.

דווקא:

בנוגע לחוקים - כיוון שאין להם מקום מצד השכל, ועד ש"אומות העולם מונין את ישראל": כיצד עושים אתם מעשים כאלו שאין להם מקום בשכל, אפילו בשכל שלכם, הרי מובן, שקיום החוקים הוא רק מצד התקשרותם של ישראל עם פנימיות אין-סוף;

אבל בנוגע לעדות, ובפרט בנוגע למשפטים - הרי כיוון ש"אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול כו", יש צורך להבהיר שקיום המצוות הוא "לפניהם", שכן, הן אמת שאלמלא

טובה; ואילו חוקים הם מצוות שאין להם מקום בשכל כלל, שהרי מצד השכל - "אומות העולם מונין את ישראל כו"²⁰, אלא ש"חוקה חקתי גזירה גזרתי"²¹.

והנה, על-פי שכל, הדין ד"אשר תשים לפניהם" שייך יותר בנוגע למשפטים, או אפילו בנוגע לעדות - דכיוון שהם עניינים שניתנו בשכל, יש יותר מקום "להראות לו פנים" ולהסבירם בשכל; מה שאין כן בחוקים שלא ניתנו להבנה בשכל האדם, לא שייך כל כך עניין "להסביר לו פנים". אבל האמת היא, שהדין ד"אשר תשים לפניהם" הוא בכל חלקי התורה, גם בחלק החוקים, שצריך להסביר ולפרט את כל דיני

מצד אחד תובעים שקיום החוקים יהיה מתוך

עריבות כמו קיום המשפטים, ומאידך גיסא

תובעים שקיום המשפטים יהיה מצד קבלת-עול

לא ניתנה תורה היינו מקיימים המצוות מצד השכל, הרי זה רק אלמלא לא ניתנה תורה, אבל לאחר שניתנה תורה - תובעת התורה שגם קיום המשפטים יהיה (לא מצד השכל, אלא) מצד התורה - "לפניהם".

וזהו שמאריך כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר²³, שתובעים מכל אחד ואחד שני עניינים: אחד גיסא תובעים שקיום החוקים יהיה מתוך עריבות ("געשמאָק") כמו קיום המשפטים (כפי שאנו רואים שכאשר אדם עושה דבר על-פי שכל, יש לו "געשמאָק" בדבר); ומאידך גיסא תובעים שקיום המשפטים יהיה מצד קבלת-עול כמו קיום החוקים.

ודווקא על-ידי עניין זה - המשכת עניין "לפניהם", פנימיות אין סוף, עד למטה מטה, בעניין המשפטים, שהם עניינים שבשכל אנושי, ועד לעניינים שמתאימים אפילו על-פי שכל הבהמה ("מלפנו מבהמות ארץ") - באה לידי פועל תכלית הכוונה, כיוון ש"נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן"²⁴.

החוקים על כל הפרטים שבהם.

ואם כן, אינו מובן: מדוע כתבה התורה הדין ד"אשר תשים לפניהם" בשייכות למשפטים, שמהם אי אפשר ללמוד בנוגע לעדות ולחוקים - לכאורה היה ראוי יותר לכתוב דין זה בשייכות לחוקים, ובמילא היינו יודעים זאת בקל-יחומר גם בנוגע לעדות ולמשפטים?

ואין לתרץ שמה שכתוב כאן "משפטים" קאי על כללות דיני התורה (כפי שמצינו בכמה מקומות שכללות דיני התורה נקראו בשם השייך בעיקרו לסוג אחד בלבד²²) - שהרי אנו רואים שבכל המשך הפרשה מדובר אודות דינים שיש להם מקום בשכל].

ה. אמנם, קושיא זו היא בפירוש הפסוק "אשר תשים לפניהם" על-פי נגלה דתורה; מה שאין כן לפירוש פנימיות התורה, ש"לפניהם" קאי על פנימיות אין סוף (כנ"ל), הרי מובן שהחלק בתורה שבו צריך להבהיר עניין זה הוא חלק המשפטים

23 ד"ה למען דעת תר"ץ פ"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פד, א).

ד"ה הוי' לי בעוזורי תרצ"א (תרפ"ז) פ"ג (שם קפ, סע"א.

תרפ"ז ע' רג). סה"מ אידיש ע' 46. ועוד.

24 ספר יצירה פ"א מ"ז.

20 פרש"י ר"פ חוקת.

21 תנחומא חוקת ג. במדבר רפי"ט.

22 ראה גם סד"ה ויקם עדות ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ריש ע'.

58.

וכבר היה לעולמים מעין זה, כידוע הסיפור³² אודות הבעל שם טוב, שהתפלל בשדה, והעיינים נעמדו על רגליהן כו', כיוון שתפילתו חדרה גם בהן ("עס האָט זיי דערנומען"), עד שנתבטלו ממהותן: "זיי זיינען געוואָרן אויס ציגן".

וכיצד נעשה גילוי זה - על-ידי הקדמת העבודה ד"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", המשכת עניין "לפניהם" (פנימיות אין-סוף) גם למטה, עד למדרגת חיות ובהמות ("מלפנו מבהמות ארץ"), ועל-ידי העבודה "כי תקנה עבד עברי" (כפי שיתבאר לקמן) במשך התקופה ד"שש שנים יעבוד", דקאי על "שית אלפי שנין"³³.

וזהו ביאור כללות המשך העניינים בפרשיות אלו: תחילה - העניין של מתן תורה, המשכה מלמעלה למטה; לאחרי זה - תכלית הכוונה - העבודה מלמטה למעלה, החל מעניין המצוות: "לא תעשון אתי גו'" ו"מזבח אדמה תעשה לי גו'", ועד לעניין התורה: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", שעל-ידי זה נעשה עניין הייחוד ועד לייחוד של המטה ביותר; ולאחרי זה ועל-ידי זה באים לידי הגילוי ד"וראו כל בשר גו'" - "ובשביעית גו'".

(מהתוועדות ש"פ משפטים, מבה"ח אדר ה'תשכ"א.
'תורת מנחם' כרך ל'עמ' 107-112, בלתי מוגה)

(32 ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סשנ"א. וש"ב.
(33 ר"ה לא, א. וש"נ. וראה תו"א שם.)

וזהו גם הקישור בין פירוש החסידות (ש"לפניהם" קאי על פנימיות אין-סוף) לפירוש שבגמרא ובשולחן ערוך ("שחייב להראות לו פנים"²⁵ - כי גם על-פי נגלה העניין ד"לפניהם" הוא המשכת עניני התורה בהשגה והסברה ממש, ועד שיומשך גם במדות שכלב (כנ"ל מהלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן), ו"עד שתהא סדורה בפניהם", דקאי על אותיות הדיבור שהם בחינה תחתונה - שגם בבחינה זו צריך להיות המשכת התורה, כמו שכתוב²⁶ "כי חיים הם למוציאיהם", "למוציאיהם בפה"²⁷.

1. וממשיך בכתוב²⁸, "כי תקנה עבד עברי גו' ובשביעית יצא לחפשי חנם":
"ובשביעית" - קאי (בכלל) על אלף השביעי²⁹, כללות הגילוי דלעתיד, שאז יקויים היעוד³⁰ ד"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר גו'", וכפירוש אדמו"ר האמצעי³¹ ש"אפילו בהמות וחיות יכירו את בוראם".

(25 ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 895 ואילך.

(26 משלי ד, כב.

(27 עירובין נד, רע"א.

(28 פרשתנו כא, ב.

(29 ראה תו"א פרשתנו עו, א.

(30 ישע"י מ, ה.

(31 תו"ח תולדות טז וקנוז), א. בשלח רפ, א (בהוצאה החדשה - ח"א קצה, ד). תצוה תעה, ב. תפכ, א (שם - ח"ב שכה, ב. שכט, ב). מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רסט. נ"ך ע' שפא. ועוד.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

לא להיות יהודי גלות

עבדות וגלות אינם שייכים ליהודים

כללות עבודת בני־ישראל בזמן הגלות צריכה להיות מתוך ציפייה תמידית לגאולה העתידה: יש יהודים שלא אכפת להם שהם נמצאים בגלות, באומנם שהעיקר הוא שניתנת להם האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולכן לא אכפת להם להימצא בגלות עוד משך זמן ח"ו! יהודי הנ"ל אומר אמנם בתפילתו "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", והוא שומע את פירוש המילות, אבל אף־על־פי־כן אינו חש רגש של ציפייה לגאולה העתידה, ולא אכפת לו שנמצא בגלות! וטעם הדבר – לפי שהוא "יהודי גלותי"! גופו הוא "גוף גלותי", ונשמתו היא "נשמה גלותית" (בחיצוניות על־כל־פנים), ולכן לא אכפת לו להימצא בגלות!

יהודי צריך לדעת שהגלות אינה מקומו האמיתי, וכידוע מה שכתב המהר"ל שמאז שבני־ישראל יצאו מארץ מצרים נשלל אצלם כל מציאות העבודות לגמרי, היינו, שלא יתכן שבני־ישראל יהיו במעמד ומצב של עבדות ח"ו, וכמו שכתוב "כי לי בני־ישראל עבדים עבדי הם", "ולא עבדים לעבדים"! זאת אומרת, שמאז יציאת מצרים ומתן תורה נשלל עניין העבודות אצל בני־ישראל, כי כמו שהקב"ה בחר בבני־ישראל מכל האומות, כמו כן בחרו בני־ישראל (ככיכול) בהקב"ה להיות עבדים שלו בלבד, "ולא עבדים לעבדים".

...ידוע הדבר פלא שנאמר בזהר, ש"עבדין פטורין מעול מלכותא דלעילא, ועל־דרך פטורין מן המצוות".

ושואלים מפרשי ה זוהר: כיצד אפשר לומר שעבר עברי הנמכר לישראל הוא פטור מכל המצוות – הרי אפילו עבדי כנעני ישראל חייב במצוות כאישה, ועל אחת כמה וכמה שעבר עברי חייב במצוות?! ואחד הביאורים בזה – שעניין העבודות פועל חסרון ב"עבדי הם" (עבודות וכיטול להקב"ה), שזוה כללות עניין קיום המצוות. כי מאחר שהקב"ה הוא 'ה' אחד", הרי זה שולל עניין של שניות (שיתוף) ח"ו, ולכן כאשר ישנו איזה עניין של עבודות (מלבד העבודות להקב"ה), הרי זה בסתירה לכללות עניין העבודות להקב"ה. ולכן יש מקום לקא־סלקא־דעתך "הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו", ועל־דרך־זה בנוגע לשאר העניינים.

ועל־פי זה מובן שכללות עניין הגלות פועל חסרון בשלימות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות. וכשם שבנוגע לקיום המצוות ידוע שבזמן הגלות אי אפשר לקיים את כל המצוות בשלימותן, ורק לעתיד לבוא יהיה קיום המצוות בתכלית השלימות – "כמצות רצונך", כמו כן מובן בנוגע ללימוד התורה, שתכלית השלימות שבזה שייך רק לעתיד לבוא, וכמו שכתוב "תורה חדשה מאתי תצא".

ולכן כאשר בני־ישראל עובדים את עבודתם בזמן הגלות, הרי הם נמצאים בתנועה תמידית של ציפייה לגאולה העתידה, בידועם שהגלות אינו מקומם האמיתי, ורק כאשר תהיה הגאולה העתידה יוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות בתכלית השלימות. ועניין זה מתבטא אצלם בכקשות התפלה: את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים – היינו, שהגאולה תהיה בדורנו ולא בדור שלאחרי זה ח"ו!

...ומזה מובן שכאשר יהודי נמצא במעמד ומצב שלא אכפת לו להישאר בגלות – הרי נשמתו נמצאת בגלות, (באופן חיצוני על־כל־פנים), וכן קיום התורה ומצוות שלו הוא בגלות, מאחר שהוא עבד של פרעה מלך מצרים (כי לא אכפת לו להישאר בגלות) – היפך עניין "עבדי הם"!

(ה'תוועדיוות תשמ"ב כרך ג, עמ' 1381)

מקבציאל - הוראות בענייני תורה, הלכה ומנהג

**בשנת תשכ"ז קרא הרבי לקבץ ענייני תורה הלכה מרבתינו בתור
'הקהל' - למען ילמדו "בניהם אשר לא ידעו"... • לקט התייחסויות
בענייני תורה והלכה, וגם "מפי השמועה" • האם מברכים לישיב בסוכה
על נטילת לולב בסוכה? • על הנחת אבן-פינה בחול-המועד • ומדוע
חשוב שהבנות יישארו בראש-השנה במקום לימודן**

נטילת לולב בסוכה

בהתוועדות שמחת בית השואבה תשכ"ד השמיע הרבי שיחה עיונית תורנית. השיחה נסבה על מה שאיתא בסידור אדמו"ר הזקן "מצות נטילתו (של הלולב) בסוכה הוא מצווה מן המובחר". החקירה היא, האם זה דין בסוכה או דין בלולב. הרבי האריך בכך, שאכן מצד מצוות סוכה צריכה נטילת לולב להיות בסוכה, וכל-שכן וקל-וחומר מהעובדה שעל האכילה והשתייה להיות בסוכה, מטעם "תשבו כעין תדורו". ומה שכותב אדמו"ר הזקן "מצוות נטילתו בסוכה היא מצווה מן המובחר", שמזה משמע שזה דין בנטילת לולב, כוונתו להוסיף על הנ"ל. כלומר:

נוסף לכך שמצד מצוות סוכה נדרשת נטילת לולב בסוכה [וזה יותר מסתם מצווה מן המובחר] הנה גם מצד דיני לולב מצווה מן המובחר שתהיה נטילת לולב בסוכה. ו'הנפקא מינה' היא, כי אם

בהתוועדות שבת קודש פרשת נח תשכ"ז הורה הרבי (הדברים על-פי הנחה בלתי מוגהת):

בהימצאנו בשנת "הקהל" - הרי כאן המקום לעורר אודות "הקהלת" (ליקוט) ענייני תורה מרבתינו נשיאינו: מנהגים ופסקים השייכים להלכה למעשה, "ביכלעך" חסידות, מכתבים, רשימות או שיחות-קודש ועל דרך זה מנהגים מחסידיים הראשונים ברי"סמכא.

- זאת על-פי רצון רבותינו נשיאינו בכלל וכ"ק מו"ח אדמו"ר בפרט שנאמרו בחיות יתרה, אודות גודל חשיבות הענין -

וישלחום לכאן, על מנת שתהיה יכולת להביאם לידי פועל בדפוס וכיוצא-בזה, "למען ילמדו" כפשוטו, עד שגם "בניהם אשר לא ידעו גו", יקויים זה אצלם.

בהתאם להוראה זו מקדישים אנו הפעם את הרשימה למקבץ הוראות בתחומי הלכה ומנהג.

שפירא ראש ה'שיבה גדולה', מיאמי רבתי (הערות וביאורים) גליון תתקעא ש"פ וישב-
חנוכה תשס"ט (עמ' 65-62)).

להתיר דברי 'חול' בזמן ה'מועד'?

בכ"ד אדר ב' תש"ל פנתה הנהלת ישיבת תומכי תמימים המרכזית באה"ק לרבי בשאלה (ימי תמימים' כרך ד' עמ' 261): "היות ואשר בחול- המועד פסח מתוכנן כנס כללי של אנ"ש בנחלת- הר-חב"ד, אולי לעשות בהזדמנות זו הנחת אבן- הפינה לבית-הכנסת ולהזמין את מר... ולכבדו כראוי, שישתדל עבור בניית בית-הכנסת?".

כעבור יום רושם הרב אפרים וולף את התשובה שנמסרה במהלך שיחה טלפונית עלידי הרב חודקוב (ימי תמימים שם עמ' 264):

בקשר להנחת אבן הפינה בחול המועד, הערתם כי יש שאלה של בנייה בחול המועד...

ובאותו עניין: בח' באדר-א תש"ל נלב"ע הרה"ח ר' שניאור זלמן הלוי דוכמן ז"ל (בעל מחבר ספר 'לשמע און'). באותה תקופה היתה שביתה של עובדי בתי החיים בניו-יורק, ואת הקבר נאלצו לכרות בני המשפחה והידידים בעצמם, וגם המצבה טרם סודרה עד ערב פסח.

כאשר ניגש בנו של המנוח, הרה"ח ר' ישראל, אל הרבי, לקבל מצה בערב פסח, אמר לו הרבי: הלוא ידעת כי אני נמצא שם [=בבית החיים], מדוע לא דאגת שלא יקימו את המצבה בחול- המועד?!

צונו של הרבי התבצע, כי אמנם באותם ימים הביאו את המצבה על מנת להקימה בחול-המועד, אך לא העמידו אותה אלא עד לאחר סיום החג (לשמע און, נ.י. תשמ"ט עמ' קע).

קריאת מגילה מספק במקום ודאי?

סח הרה"ג ר' ניסן אהרן טוקצינסקי:

זה רק מטעם דיני סוכה הנה בעת ירידת גשמים, שפטורים אז מן הסוכה, אפשר ליטול את הלולב בבית; לעומת זאת, אם זה "מצווה מן המוכרח" מטעם דיני לולב, כדאי להמתין עד שיפסקו הגשמים מליירד, עיין שם בארוכה. [תורף הדברים הובא ב'ליקוט שיחות' כרך כ"ב שיחה ב' לפרשת אמור, מלבד פרטים אחרים שנשמטו ולא הובלטו שם דיים].

לכוון בברכת לישב בסוכה על הנטילה

אחד האורחים החשובים ששהו בחצרות קודשנו באותו חודש תשרי (תשכ"ד), היה הרב יחיאל-מיכל דוברוסקין ז"ל, שנמנה עם מוזמני סעודת יום-טוב בדירת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, במחיצת הרבי. בהזדמנות זו שאל מאת רבנו: לפי מה שנתבאר בהתוועדות שמחת בית השואבה (הג"ל) מהראוי אם-כן שיברכו 'לישב בסוכה' על נטילת לולב.

והשיב רבינו: אכן, משום כך מן הראוי לאכול מזונות אחר נטילת לולב, והברכה תעלה גם על נטילת לולב.

ותהו הרב דוברוסקין: והרי זה לפני התפילה. ותוכן תגובת רבינו: נו! [=כלומר: מה בכך?]. [בהמשך לכך, ב'כיניוס תורה' שנערך באסרו חג-הסוכות התכבד הרב דוברוסקין הנ"ל לדבר, והאריך לבאר כיצד ייתכן שברכת "לישב בסוכה" על המזונות - שאמורה להיות עובר לעשייתן - תועיל לנטילת לולב שקדמה לה. והוכיח מכמה מקומות, שבמצוות סוכה מצינו גדר שברכה תועיל לפעולה שקדמה לה].

מכאן המקור למובא ב'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' רצג, וזה לשונו: "מחמת שנטילת לולב צריכה להיות בסוכה דווקא, יש מקום לחייבה בברכת 'לישב בסוכה', ועל כן מן הראוי [=אולי יש לדייק: יש מקום] לאכול מזונות אחרי נטילת הלולב, וברכת לישב בסוכה תעלה גם על הנטילה הקודמת (מפי השמועה, בשם כ"ק אדמו"ר)".

כל זה עליפי רשימת הרה"ג ר' יהודה לייב

חתן דומה למלך

ב'קבלת פנים' שלפני חתונת הרה"ח ר' אברהם-אבא הרופא זליגזון (בנר ה' דחנוכה תשי"ב) ביקש החתן למזוג כוס לרבי. הרבי מיאן באומרו, ש"חתן דומה למלך" ואינו מתאים לכבודו לשרת בעת חתונתו.

ושוב, בדרכם לחופה דייק החתן שהרבי ילך לפניו, והעיר - פעם נוספת - שחתן דומה למלך ולכן ילך בראש. (תולדות ר' אברהם הרופא עמ' 143).

מוטב שיאמרו תהילים במוסד מהדיבורים בבית

"בשני ימים דראש-השנה... בכל רגע פנוי לאמר תהילים" - זו הוראת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע במכתב הכללי הפונה לתלמידי הישיבות (מכ' י"ג אלול תרצ"ז, נדפס גם ב'קובץ מכתבים' שבסוף ספר תהילים 'אהל יוסף יצחק'). מתברר שהוראה זו שייכת גם לבנות.

כך ניתן להסיק מ'יחידות' שזכה לה הרה"ג הרב יעקב שלאמה שליט"א, מנהל בית רבקה בצרפת. בראיון ל'כפר-חב"ד' (גיליון 1309 עמ' 25) סיפר על 'יחידות' שהיתה לו אצל הרבי בשנת תשכ"ט, ובה הורה לו הרבי להשאיר את התלמידות בימים הנוראים במוסד. לצורך כך, הוסיף הרבי, יש לדאוג שיבואו מפריס כמה חסידים היודעים לעבור לפני התיבה.

וכך התבטא אז הרבי: "אני יודע שכשהנערות נמצאות במוסד הן אומרות תהילים במשך כל ראש-השנה. ואילו אם ימצאו בבית - איני יודע על מה ידברו שם ליד השולחן...".

"הייתי פעם אצל הרבי מליובאוויטש בחודש אדר והוא שאלני מתי אני חוזר לארץ-ישראל. אמרתי לו שאני מזדרז לחזור לפני פורים, כדי לקיים את מצוות קריאת המגילה מדאורייתא... הרבי הביט בי בפליאה, אך אני הדגשתי, כי אמנם לכל העולם מצוות קריאת המגילה היא מדרבנן, אולם לי היא מצווה דאורייתא!..

"ביטוי זה תבע הסבר, ואכן מיר הסברתי:

"אבא מארי סבור כי בשכונת עץ-חיים [=במערב העיר] חייבים במגילה בי"ד באדר. יוצא אפוא, כי בשעה שאני קורא את המגילה בשכונת עץ חיים בי"ד באדר אני מקיים כיבוד אב שהיא מצווה דאורייתא."

"הרבי פרך את דברי על אתר: 'טוב ויפה הדבר רק אם אתה נמצא בירושלים, אבל כשאתה שוהה בניו-יורק, שחיובה בי"ד אינו מוטל בספק, מהיכי תיתי שמוטרך לך לנסוע לירושלים ולהכניס עצמך לספק?'

"קיבלתי את דברי הרבי, ושלחתי מברק לבני משפחתי שלא ימתינו לי לפורים, כי השנה אחגוג את הפורים בניו יורק".... (מתוך ראיון לכתב-העת 'משפחה', י"א תשרי תשס"ט עמ' 62).

אל ידור יחידי

"כ"ק אדמו"ר שליט"א התעניין בזה שר"ס [החסיד ר' סנדר רייזין (תר"נ-תשח"י)] לא יישאר יחידי בביתו [אחר פטירת רעייתו בכ"ב מרחשון תשי"ב] וציווה להנהלת הישיבה שיסדרו שידורו עמו ב' בחורים" (מתוך 'תולדות ר' אברהם הרופא' עמ' 51).

שם מצורף

הוספת שם משנה את השם

באגרות קודש¹ כותב הרבי: "לפלא קצת שכותב שנכדו של שלום משה הכהן שי' נקרא בשם יוסף משה". וממשיך: "ואולי יש בזה פליטת הקולמוס, או שהשם משה אצל זקנו הוא שם שנשתקע. ובאם לאו - הרי כדאי - מבלי לעשות רעש מזה - [ו]ישתדלו ששם הנכד יהיה בעיקר - יוסף. וכן בהנוגע לשמו באנגלית...".

ולכאורה, לאור דברי הרבי² בקשר לחתן וחמיו ששמותיהם שווים, שמוסיפים שם לאחד מהם: "ואנו, אין לנו אלא פסק־דין כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' (שו"ת אבן העזר ח"א סי' קמג. פסקי דינים ליורה דעה סי' קטז) שכיוון ש'אין השמות שווין ממש - אין שום חשש כלל וכלל" - הרי אין כל חשש בזה.

ומסתבר שהבעיה כאן היא רק משום ששם כזה הוא "מילתא דתמיהא"³, שזה קיים גם אם על־פי התורה השם אינו שווה; וכמו עצם הקפידא על אי־קריאת נכד בשם זקנו הנמצא בחיים, שאינה אלא לפי מנהג האשכנזים⁴.

ועל־דרך האמור במכתב אחר⁵: "במענה על מכתבו, בו שואל חוות־דעתי במה שהוסיפו לפלוני שם מחמת חולי, ואחר כך נזכרו שהשם שהוסיפו הוא גם שם אחותה. ולפלא שאינו מזכיר אם כבר עברו שלושים יום שהחזיקו בשם הנוסף, אף כי בכל אופן, לדעתי אין לעשות מילתא דתמיהא, וכמבואר בכמה מקומות, ובפרט בצוואת רבי יהודה החסיד...". ומציע שיקראו לה בשם נוסף חדש "ולהחזיק בו, וכבר מבואר בכמה מקומות בשם הנוסף, שהוא בא לראשונה". עיי"ש.

(1) ח"ז עמ' רפו, שערי הל' ומנהג חיו"ד עמ' רצט.

(2) ח"ד עמ' קס, שערי הלכה ומנהג חלק אה"ע עמ' פט.

(3) ואולי משום כך גם הלשון בנדון זה היא "לפלא קצת...". ובהמשך - "מבלי לעשות רעש מזה", ו"ישתדלו ששם הנכד יהיה בעיקר - יוסף", ולא יעץ להימנע לגמרי מהקריאה בשם השווה.

(4) ראה התוועדויות תשמ"ג ח"ב עמ' 760, הובא בשערי הל' ומנהג חיו"ד עמ' רצז.

(5) ח"ג עמ' רנ, שערי הל' ומנהג שם עמ' שא.

פרשת משפטים

ואלה המשפטים (כא,א)

ואלה המשפטים: ...מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (רש"י)

גם את המצוות המכוננות 'משפטים' - אלה שהשכל האנושי מחייבן - עלינו לקיים אך ורק מפני שניתנו לנו מהקב"ה בסיני, ולא בגלל ההיגיון והשכל שבהן. זה גם מה שכותב רש"י: "ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש". והיינו, שצריכים לבסס את הצדק והיושר (דינין) "אצל המקדש" - על קדושת התורה וציווי הבורא, ולא על השכל האנושי.

(ליקוטי שיחות כרך ג, עמ' 899)

כי תקנה עבד עברי (כא,ב)

למה פתחה התורה את פרשת משפטים בדיני עבד עברי - איש ישראל שמכרוהו בית-דין בגנבתו - והלוא הוא דבר בלתי רגיל?
אלא מבואר בתורת החסידות ש'משפטים' הוא מלשון הליכה, וכפירוש התרגום על הפסוק (בראשית מ) "כמשפט הראשון" - "כהלכתא קדמיתא". ההליכה הראשונה של יהודי צריכה להיות - ההכרה שהוא "עבד עברי", עבדו של מלך-מלכיה המלכים הקדוש-ברוך-הוא.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

* * *

עבד כנעני - מסמל אדם בעל נטייה לתאוות העולם, אלא שהוא כופה את עצמו בקבלת-עול ואינו נכנע להן. מצד אחד הוא **עבד** (לה'), אך מצד שני הוא נקרא **עבד כנעני**, כי נפשו הבהמית היא בתוקפה.
עבד עברי - מסמל אדם שהגיע למצב שהמידות של נפשו האלוקית (אהבת ה' ויראתו) משפיעות על נפשו הבהמית ומעוררות בה רצון ותשוקה לאלוקות (ובכל-זאת עדיין הוא נקרא "עבד", מכיוון שנפשו הבהמית טרם נהפכה לגמרי והוא עדיין זקוק ל"עבודת עבד" כדי להשפיע עליה).
לכן פתחה התורה בדיני עבד עברי, כי הכוונה והמטרה של מתן-תורה היא להאיר את עולם הזה התחתון באור התורה. דבר זה בא לידי ביטוי בצורה בולטת בדין עבד עברי, המסמל את השפעת הנפש האלוקית על הנפש הבהמית.

(ליקוטי שיחות כרך טז, עמ' 256-257)

אשר יאמר כי הוא זה (כב,ח)

ללמד שאין מחייבין אותו שבועה אלא אם כן הודה במקצת (רש"י)

עניין "מודה במקצת" ברוחניות, הוא:

בשעה שאדם נכשל בחטא, לא ייתכן לומר שכל מהותו שקוע בחטא, שהרי עצם הנשמה לא חטאה והיא נשארה בדבקותה בה' גם בשעת החטא.
 גם מצד כוחות הנשמה לא ייתכן לומר שכוח זה מלא רק חטאים, שהרי בכל יהודי יש ריבוי טוב, וכמאמר רז"ל (עירובין יט) "אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון".
 ולכן לא ייתכן שיהודי - או אפילו כוח אחד שבו - יהיה "כולו רע".
 וכאשר יצר הרע מקטרטג ותובע להפליל את החוטא ולמסור אותו כולו לרשותו, טוען האדם כנגדו טענת "מורה במקצת": לא כל מהותי וכוחי חטאו. אין זה אלא ב'מקצת' בלבד.
 מורה במקצת - חייב שבועה. אדם שחטא ו'מקצתו' נכנס לרשות היצר, זקוק הוא לתוספת כוח, שלא ייפול יותר לרשות היצר. זהו שמשביעים אותו - שבועה מלשון שובע, נותנים לו כוחות מיוחדים שלא ייפול יותר, ויוכל להחזיק מעמד.

(לקוטי שיחות חלק טז, עמ' 270)

עד האלקים יבא... ישלם שניים לרעהו (כב,ח)

"האלקים" - פירושו הדיין, וקאי על הדיין הראשון שהוא משה רבנו. ובדורות שלאחריו - הצדיק שבדור, שהוא ה'אתפשטותא דמשה' שבכל דור.
 אדם שחטא ומבקש לתקן חטאו, מה יעשה? - ילך אל הצדיק שבדור, והוא יורהו את הדרך לתשובה וייתן לו כוח לחזור בתשובה שלמה. על-ידי זה יעבוד את בוראו בבחינת כפליים לתושייה. זהו שאמר הכתוב "ישלם שניים לרעהו" - "רעהו" זה הקב"ה (שמות-רכה ריש פרשת יתרו).

(לקוטי שיחות כרך א, עמ' 158)

לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס (כג,א)

לא תשא שמע שוא: כתרגומו - לא תקבל שמע שקר, אזהרה למקבל לשון הרע (רש"י)

רבנו הזקן חזר על 'תורה' ששמע במזריטש בשם הבעל-שם-טוב:
 לכל יהודי ויהודי ניתן מלמעלה יתרון ועילוי מיוחד. אולם בשעה שאחד מספר לחברו לשון הרע על חברם, הרי הם 'חומסים' ולוקחים ממנו עילוי ויתרון זה.
 זהו שרמז הכתוב:
 "לא תישא שמע שוא" - לא תקבל לשון הרע על חברך, כדי ש:
 "אל תשת ידך עם רשע" - היינו יצר הרע,
 "להיות עד" - להיות שני עדים ("כל מקום שנאמר 'עד' אינו אלא שניים"),
 "חמס" - 'לחמוס' מחברך את העילוי והיתרון המיוחד לו.

(ספר השיחות תש"א, עמ' 65)

אל האמרי (כג,כג)

רבנו הזקן אמר פעם:
 "אמורי" הוא מלשון אמירה ("דער זאָגער"). יצר הרע בא אל האדם ואומר לו: הבט שם וכו' ובזה הוא מטמא את הנשמה רחמנא-ליצלן.

(רשימת דברים, מדור אדמו"ר הזקן, אות ל"ז עמ' נט)

הלכות ומנהגי חב"ד

פותחין הארון⁵, ומוציאים⁶ שני ספרי־תורה⁷.

5 בדרישה סי' תרנ"א כ' שיש לפתוח את ארה"ק משמאל לימין, ובסי' קכח ס"ק יג כתב שאין קפידא בזה (ובקצות השולחן סי' כה ס"א העתיק מס' כח). אולם נפוץ בבית־חיינו ובין אנ"ש לפתוח מימין לשמאל [אודות רשימת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב י"ע בנדון, שנעתקה כאן בשנים קודמות - נכתבה בעפרון בביכל תרמ"ג, והעביר עליה קולמוס וכתב "כ"ז אינו מכוון כלל וכלל", וע"פ הוראת הרבי לא נדפסה בסה"מ תרמ"ג - ראה בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש - 770 גיליון שיא עמ' 66].

וראה 'התקשרות' גיליון רדע (עמ' 18).

6 בס' 'לויבאוויטש וחייליה' עמ' 27, כתב: להוצאת ספרי־תורה היה עולה תמיד אדמו"ר [מהורוי"צ] ז"ל. אף פעם לא היה מכניס הספרי־תורה להיכל, רק הוצאה לבד, ע"כ.

"בביהכ"נ של כ"ק אדמו"ר ראיתי איש אחד שמשדל תמיד להוצאת ס"ת בכל מניין ומניין, והבחנתי שאף פעם לא היה מכניס, ושאלתי: הרי כולם נוהגים שהמוציא הוא המכניס? וענה לי, שכשהיה ב'יחידות' אצל הרבי, אמר לו הרבי (באיזה עניין) להשתדל להוצאת ס"ת, והוסיף ואמר לו שאין זה נוגע להכנסה" (שם). וראה בעניין זה בקצות־השולחן סי' כה בבדה"ש ס"ק סג, ובס' 'מנהג ישראל תורה' סו"ס קלד וש"נ. מהמשפיע הרה"ח ר' שלמה־חיים קסלמן ע"ה שמעתי, שהקפדה להכניס ג"כ, היא מנהג 'בעלי־בתי' שחוששים שתהיה להם בחשבון 'הוצאה' ללא 'הכנסה'...

7 בדבר אופן אחיזת הספרי־תורה בהוצאה והכנסה וכו' - הנה הרבי החזיקו תמיד (גם בהקפות) כשהכתב כלפי חוץ (ואילו גיסו הרה"ח הרש"ג ע"ה החזיקו תמיד להיפך, וי"א שכך היה מנהג חב"ד בדורות שעברו, אלא שהנשיאים נהגו אחרת, וע"ע). ובספר 'מנהג ישראל תורה' סי' קלד ס"ק ה מביא מהיעב"ץ וכו' שפני הס"ת צ"ל כלפי העם.

כמדומה שנהוג (עכ"פ בין אנ"ש והאשכנזים) לסגור את ארון־הקודש **לגמרי** לפני אמירת 'שמע' (ובחול 'גדלו'), וכן (בכל הקהילות) בהחזרת הס"ת לפני אמירת קדיש, ולפני־כן לפותחו בהחזרת הס"ת עם אמירת 'יהללו'.

הרבי נהג לומר 'שמע', 'אחד אלוקינו', 'גדלו' (כולו), **שלא כמנהג הנפוץ בקהילות האשכנזים לומר 'גדלו לה' אתי' לכיוון ארה"ק** ו'נורוממה שמו יחידי' לכיוון הקהל) ו'יהללו', בהגבתה הס"ת מעט (מס' סופרים פי"ד הי"א, מג"א סי' קלד ס"ק ד,

שבת־קודש פרשת משפטים / שקלים

כ"ז בשבט, מברכים החודש

"לימוד בכל יום פרשה הומש עם פירוש רש"י (ביום ראשון עד 'שני', ביום שני עד 'שלישי' וכו'), אמירת תהילים בכל יום, סיום ספר תהילים בשבת מברכים - על זאת צריך לשמור. הדבר נוגע לאדם עצמו, לבניו ולבני־בניו"¹.

השכם בכוקר² - אמירת כל התהילים בציבור. אחר־כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר־כך - התפילה.

למנהג רבותינו נשיאינו, קוראים לפני שחרית את ה'שבעי' של פרשת משפטים שניים מקרא ואחד תרגום, ואת ההפטר של פרשת שקלים³.

מנהגי קריאת התורה⁴

1 תרגום מאידש - היום־יום, כה שבט (משיחת שמחת־תורה תרצ"ז, ספרי־השיחות תרצ"ז עמ' 203).

2 ע"פ מענה הרבי אין הוראה לומר את הפסוקים שלפני וש אחרי התהילים, ובתהילים שלאחר התפילה אין לפסוקי "לכו נרננה" מקום כלל. ראה נוסח המענה ומשמעותו ב'התקשרות' גיליון תפד עמ' 17.

3 'היום יום' ד' טבת.

4 במדור זה - כפרשת שקלים בכמה שנים - ניסינו לרכז דיני ומנהגי הוצאת והכנסת ספרי־תורה, קריאת התורה וכו'. נשמח לקבל הערות והשלמות. הנהגות השייכות לשבת זו דווקא, נסמנו בכוכבית בתחילתן.

א) דקדוק התיבות בהברה ברורה. ב) שמירת טעמי הנגינה¹².

מדקדקים לשמוע קריאת התורה מתוך החומש¹³.
* השנה מוציאים שני ספרי תורה וקוראים בספר הראשון לשבעה עולים בפרשת השבוע - משפטים, לאחר מכן מניחים את הספר השני אצל הראשון, ואומרים חצי קדיש¹⁴. הגבהה וגלילה לספר הראשון.

12) ספר המנהגים שם, ומציננים להנ"ל (מלקוטי דיבורים) וגם ל'ספר המאמרים - קונטרסים' כרך ב עמ' 790. למרות שמן הדין יש לדקדק בקריאת שמע, ואף בתפילה ובפסוקי-דזמרה (ש"ע אדה"ו סי' סא סכ"א-כב), הרי מסיבות היסטוריות, כיוון שה'משכילים' דגלו בשעתו בחכמת הדקדוק, מיעטו החסידים לעסוק בזה, והקפידו על הדקדוק בעיקר בקריאת התורה. ראה בנושא זה: הסכמת מהר"ל אחי אדמוה"ז לסיפור (נדפסה בסיפור 'תורה אור' תשמ"ז עמ' 14). ספר השיחות תורת-שלום עמ' 2. ספר התולדות אדמוה"ז ח"ב עמ' 561. ובאריכות באג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ז עמ' קמב. וראה גם 'שערי הלכה ומנהג' אור"ח ח"א סי' עה קה.
לגבי חזרה אם קרא בטעות (לקוטי דיבורים ח"ב עמ' 456), מתי חוזרין וכיצד - ראה ברור ב'התקשרות' גיליון שמ עמ' 18.

לגבי טעות שנמצאה בשעת הקריאה בס"ת עצמו, נהוג כמ"ש בסיפור 'תורה אור' עמ' שסו ובקצות-השולחן סי' פו, ולא כנדפס בשו"ת צמח-צדק שער המילואים ח"ד סי' ד, בהוצאת תשנ"ד - אור"ח סי' עז (ראה 'התקשרות' גיליון ת"ר עמ' 16).

13) ספר המנהגים שם מסה"מ קונטרסים שם, וכן ציין ל'מודעה רב' מ"ק אדמו"ר מהור"ב נ"ע (נדפסה בהוספות ל'סיפור עם דא"ח' [עמ' 642], וכן בסיפור תו"א הנ"ל עמ' 490, ובאג"ק אדמו"ר מהור"ב ח"א עמ' קעז). וכ"כ בכף-החיים סי' קמו ס"ק ח"ב בשם החיד"א, עיי"ש.

14) 'ואין מסלקין הראשונה עד שהניחו השניה על השולחן, שלא יסריחו דעתן מן המצוות' (רמ"א סי' קמו ס"ח), ודין זה, להניחה לפני **ההגבהה**, הוא גם כשאין אומרים אח"כ קדיש, כמו כשמסיימים הס"ת הראשון מתוך שלושה ס"ת, או בסיום עליית השלישי בחוה"מ פסח (שערי אפרים שער י סי"ב). שונה הדבר, כשיש מפטרי הקורא בס"ת השני, כמו היום, מניחין את הס"ת השני לפני **הקדיש**, כדי שיחול הקדיש על שניהם (מג"א שם ס"ק יב). אין לפתוח את מעיל הס"ת השני עד גמר גלילת והלבשת הס"ת הראשון, כיוון ש"אין עושין מצוות חבילות" (עיי"ש בשו"ע ומש"ב ובשערי אפרים שם. אבל גם כשאומרים את הקדיש אחרי הס"ת השני, אין מחזירין את הספר הראשון לאמירתו, כמ"ש הלבוש סי' תרפב דפשיטא שהקדיש חל גם עליו, והחמד משה כתב שהוא קצת ביוון להניח ס"ת ולא לקרות בו, הובאו בפסקי תשובות ס"ק יא - תודה להרב ישראל-יצחק שיל' הלפרין מכפר-חב"ד). כמוכן, הס"ת נשאר על הבימה עד הקריאה בו. הרה"ח ר' מאיר שיחי' הארליג מסר,

לאחר שמגיעים ספרי-התורה לבימה, ניתן למסור גם לקטן לאחוז ספרי-התורה⁸.

"ותגלה ותראה..." אומרים בחול ובמנחה של שבת. ובשבת ויום-טוב בשחרית - "ויעזור..." [אומרים] ותגלה - בוא"ו⁹.

"כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים היו מדקדקים ביותר אשר בכל קריאה, אפילו ביום שני חמישי ומנחת שבת, יהיה הסדר: כהן, לוי וישראל"¹⁰.

אם אין כהן בבית-הכנסת, יאמר הגבאי: "אין כאן כהן, יעמוד (פלוני בן פלוני, ישראל או: לוי) במקום כהן..."¹¹.

"כ"ק האדמו"רים היו מקפידים ביותר שבעלי הקריאה יהיו דייקנים, והיו מדקדקים על שני עניינים:

שערי אפרים שער י ס"ד) לכיוון ארון-הקודש.

8) אג"ק ח"ג עמ' קלח. ובשערי הלכה ומנהג' אור"ח ח"א סי' ע קפח העירו משערי אפרים שער י ס"ו (כצ"ל) ובפתח-ישערים שם, שעל-כ"ל פנים צריך שיהיה בר-דעת ויחזיקו ביציבות ובכבוד.

9) ספר המנהגים - מנהגי 'קריאת התורה' (עמ' 15-13). **הערת הרבי** בסידורים: יעבץ (וע"פ הוצאה הראשונה שהיא של המחבר עצמו יש לברר אם אין זה הוספה מהמו"ל שלאחריו [א"ה: ואכן בסיפור יעב"ץ הוצאת אשכול תשנ"ג, ח"א עמ' שי"ד ותש"ס, ברור שהדברים הם של המחבר עצמו]), חמדת-ישראל, תפילת-ישראל עם פירוש 'אור הישר', אוצרי-התפילות, כלבו, סידור של"ה ועוד - דבחול ובשבת במנחה אומרים 'ותגלה'. ובשבת ויום-טוב בשחרית - 'ויעזור'. ובכל הנ"ל - 'ותגלה' (בוא"ו). ודלא כסיפור עבודת-ישראל (ע"פ מסכת-סופרים פי"ד ה"ב) - 'ותגלה' [א"ה: היעב"ץ שם גורס גם במסכת-סופרים 'ותגלה', ומבאר שהנוסח בא בהמשך ל'אב הרחמים' שלפניו].

10) ספר המנהגים שם, מלקוטי דיבורים כרך ב עמ' 456 (וספר השיחות תרצ"ו עמ' 51). והיינו לדאוג לכך שיהיו תמיד כהן ולוי בבית-הכנסת. ובוודאי שלא לקרוא ללוי או לישראל לעלות ראשון כשיש כהן (אף שבלי-ברירה, כשעמד בר-מצוה לעלות במניין של הרבי, הורה הרבי להעלותו במקום כהן אף שזה לא יצא החוצה - פינת ההלכה, שיחת השבוע גיליון 459. וראה בשו"ע הקצר פ"ה ס"ג וט"ו).

11) כדי שלא יטעו ויחשיבו את העולה לכהן. כיוון שאמרו בגמרא (גיטין נט, ב), שבמצב כזה "נתפרדה החבילה", מעלים מי שרוצים, וניתן להעלות גם לוי (ולא כדעת המסתייגים מזה ע"פ הקבלה), ובפרט אם הוא 'חיוב' (ראה שו"ע ורמ"א סי' קלה סו"ס ו, פסקי תשובות שם אות י ושי"ט). וכנראה שאין נוהגין כדעת המג"א ס"ק יא, שאם הלוי והישראל שווין בתורה - יש להעלות את הלוי ראשון (הובא בקצות-השולחן סי' כה בבדי השלחן ס"ק טו).

בספר השני עולה המפטיר בפרשת שקלים, מתחילת פרשת כי תשא "וידבר... לכפר על נפשותיכם" (שמות ל, יא-טז). הגבהה וגלילה לספר השני¹⁵. הפטרה: "ויכרות יהודע... לכהנים יהיו" (מלכים ב יא, יז - יב, יז). אם קרא הפטרת פרשת משפטים, קורא אחריה את ההפטרה הנכונה, ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה¹⁶.

עלייה לתורה: הנקרא לעלות לתורה, הולך בזריזות ממקומו לכימה בדרך הקצרה ויורד בדרך הארוכה¹⁷.

הרבי היה נוגע בעצי-חיים ללא הטלית¹⁸, פותח את ספר-התורה, נוגע בטליתו בתחילת מקום הקריאה ובסופה¹⁹, נושק הטלית במקום שנגעה בספר-תורה, גולל (סוגר) הספר-תורה²⁰, מפנה פניו קצת²¹ לימין,

שהרבי הקפיד שיניחו את הספר השני מימין הראשון דווקא. (15 אין להתחיל בקריאת ההפטרה עד גמר הגלילה, ולפחות עד שיתחיל לחגור את הס'ת (שערי אפרים שם סכ"ה, עיי"ש בפתחי שערים).

16 לוח כולל-חב"ד, ש"פ מך. 17 שו"ע הבי"י ס' קמא ס"ז ואחרונים, וכן נהג הרבי. 18 ורק בשמח"ת נהג כמנהג כ"ק אדמ"ור מהורי"צ נ"ע לאוחזם ע"י הטלית (ראה ספר-המנהגים עמ' 13 ובהערה). ומשנת תנש"א הפסיק גם זאת. כשמנוטף בטלית, נוגע בס'ת באמצעות הטלית (לא בכנף ולא בציצית), וכשאינו מעוטף - באבנט הס'ת.

בספר-המנהגים עמ' 13 בהערה, כתב הרבי על המילים "נוגע בטליתו בתחילת מקום הקריאה": "ודלא כיש נוהרים (הובאו דבריהם בס' שערי-רחמים [כצ"ל, וכו' במקור, סה"מ תש"ח עמ' 146 - אות ד] ובס' שערי-חיים [אות כ] על השערי-אפרים שער ד' ס"ק ג' וס"ק יז) לנגוע רק בגליון היריעה". טעם הזהירות הוא כדי שלא לפגוע ח"ו בגוף האותיות. וכמוכן גם למנהגו שמקילין בעצם הנגיעה, עדיין יש להזהר שלא **לשפשף**, וכן שלא לנגוע ע"י האבנים של אבנט הס'ת וכדומה כדי שלא ייפגע הכתב בפועל.

בשעת הברכות אוהז בעצי-החיים בשתי ידיו, ובשעת הקריאה אוהז בשתי ידיו בעצי-החיים הימני.

19 בשנים הראשונות נהג הרבי בזה כך. מאוחר יותר (עכ"פ משנת תשכ"ב ואילך) נהג לנגוע לפני הקריאה בתחילתה, בסופה ובתחילתה, ואחריה בסופה ובתחילתה (והחל משנת האבל תשמ"ח גם בסופה); ולמרות זאת הורה להדפיס את ההוראה המקורית בספר-המנהגים, כהוראה **לרבים**.

20 מקפיד (אם צריך - פותח שוב, ומתאמץ) לסגור לגמרי את הס'ת, כשצד ימין מעל צד שמאל.

21 רק **קצת**, וגם זאת בצורה כמעט בלתי-ניכרת, ע"י שהסיט תחילה את הס'ת מעט שמאלה (הרה"ח רי"ל שי' גרונר). זאת

ומברך²².

פותח הספר-תורה, אומר בלחש, חוץ ממקומות מיוחדים²³, אחר הקורא. בגמר הקריאה נוגע בטליתו בסוף מקום הקריאה, ואחר-כך בתחילתו. נושק הטלית במקום שנגע בספר-תורה. גולל, פונה לימין ומברך²⁴.

העולה שסיים ממתין על הבימה עד שיעלה חברו ויסיים הקריאה שלו, ואז יורד בין גברא לגברא, וקודם ירידתו נוגע בטליתו בספר-תורה מבחוץ ונושק במקום שנגע²⁵.

על אמירת 'מי שבירך' לכל עולה, כתב הרבי "כמדומני, בליובאוויטש לא נהגו כן"²⁶.

בס'ת הקטן. בגדול - לא היוזו, אלא עמד לימינו.

22 ב'ברכו' אינו מרכין ראשו כלל (ראה ע"ז בשערי-הכולל פ"ז ס"א, וראה גם בשו"ת יביע אומר ח"ה חאו"ח סי' ח אות ד). חוזר 'ברוך ה' המבורך' אחרי עניית הציבור (אף שבסידור סד"ה כשמפסיק כתב בקשר לעניית 'ברכו': 'אין להש"ץ להמתין... עד שיסיימו הציבור, אלא עונה עמהם ביחד" דלא כבסי' קצב ס"א-ב שכי' שעונה אחריהם. וכמדומה שגם בברכת היומון ענה הרבי אחרי הציבור).

הרבי נהג להגביה ולענע קצת את הס'ת: לפני תיבת 'ברכו'; וכמה פעמים בשעת הברכה, בעיקר לקראת אמירת השם. בהתיבות: 'ברכו', 'ברוך (בשם ה' זה לא נענע), ברוך אתה ה' (בתחילה ובסוף ברכה ראשונה); ובברכה האחרונה, לפני הברכה ובתיבות: נתן לנו, ובסיום - ברוך אתה ה' (ואולי היו שניונים בזה).

לאחר סיום ברכה אחרונה, הקפיד הרבי להצמיד את האבנט לס'ת ביד ימינו מצד ימין של הס'ת.

23 כנראה הכוונה לחלקי-הפסוקים שהציבור אומרם בקול רם לפני הש"ץ בקריאת ת"צ ("שוב מחרון אפך...", "יג מדות, יוסלחת..."), ודפ' בראשית ("ויהי ערב...") בשמח"ת. פסוקים אלו החל הרבי לאומרם עם הציבור וסיימם עם הש"ץ.

24 בכל זה ראה היום-יום ד' אלול, ספר-המנהגים עמ' 13.

25 ספר-המנהגים שם (עמ' 14), ממג"א סי' קמא ס"ק ח (ההמתנה), "וכן נוהגים" (כנראה - הנישוק. וראה 'מנהגי מלך' עמ' 31). וכשירוד - יילך בנחת, שלא יהא נראה שהיתה הקריאה עליו כמשא, משנ"ב וכפ"ה חיים שם.

26 אג"ק כרך ב עמ' שכו. וזוה משמע לכאורה, ששלילת האמירה היתה לא רק כדי שלא לבטל מזמנו של הרבי (אך ייתכן גם שהרבי מוזכר זאת כאן רק כדי להסביר מדוע אין לו ידיעה ישירה בנושא). אגב, שם כתב הרבי: "נוסח... היותר מדויק שראיתי, הוא בסידור תורה אור", וגם שם, לפחות בדפוס שלפני, ד"צ ברוקלין תשמ"י, יש לתקן "בעבור שעלה לתורה לכבוד...", כבמחזור-השלם. וכן תוקן לאחרונה בסידורי 'תהלת ה' של הוצאת קה"ת בארה"ק (תש"ס ואילך). ככל

מנהגנו בלידת בת - לעשות 'מי שבירך' ולקרוא שם בקריאה היותר סמוכה ללידה, ולאודווקא בשבת³².

ב'מי שבירך' לילדת בת - הנוסח: "גדלוה לתורה ולחופה ולמעשים טובים"³³.
'ברוך שפטרני' מברכים בלא שם ומלכות, ומברכים אותה גם ביום ב', ה', בראש-חודש, ולאודווקא בשבת³⁴.

אבל, וכן בעל יארצייט כשחל היארצייט ביום הקריאה, משתדל לומר החצי-קדיש שאחר קריאת

למעשה הגילים לברך בשבת כל חולה, גם מי שיש בו "סכנת היום", בנוסח הקצר "לשבת" הנרפס בשנים האחרונות בסידורי חב"ד²⁷.

המברך ברכת הגומל לאחרי הקריאה הסמוכה לאמירת קדיש, ימתין בכרכתו עד אחרי אמירת החצי-קדיש ואז יברך²⁸.

אחר ברכת 'הגומל' - קודם עניית "מי שגמלך..." - צריכים לענות אמן²⁹.

הנוסע מעבר לים במטוס - מברך גם-כן ברכת 'הגומל'³⁰.

לעניין ברכת 'הגומל' של יולדת - ההוראה למעשה היא שלא תברך אשה 'הגומל' כלל³¹.

(סי סה בדי-השולחן ס"ק ו) כתב 'ועושים מניין בבית היולדת לתפילת מערב ומברכת הגומל' כנהוג בירושלים (וצוין לו, כמקור לדיון ולא כפסק-דין, באג"ק ח"כ [כצ"ל] עמ' קב, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' ק), הרי למעשה מסר הרה"ח ר"ל שיחי' גרונר שהורה לו הרבי שאשה לא תברך ברכה זו (ראה בפרטות ב'התקשרות' גיליון כו עמ' 18 הע' 5).

32) ספר המנהגים שם, "הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע [באג"ק של הרבי: ח"ד עמ' מח. קיז. ח"ד עמ' נו. ח"כ עמ' רכו. חכ"ב עמ' רס], ולהעיר כי "אשה כמאן דמהילא דמיא" (ע"ז כז, א), [באג"ק האחרונות הנ"ל: "ופשיטא שהכוונה תיכף בלידתה"], וראה לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 472 [שבשעת קריאת השם היא "התחלת כניסת הנפש האלוקית" כמו בברית-מילה לבן. ובמאמר דלהלן מובא טעם כיו"ב בשם ה'בני יששכר: "מדוע נמתין אפילו יום אחד מבלי לקרוא שם בישראל, כי אשר יקראו לו נפש חיה הוא שמו וממשיך קדושת ישראל על הוולד..."]. המנהגים השונים בעניין זה הובאו במאמרו של הרה"ח הרב אליהו-יוחנן שיחי' גוראריה ב'התקשרות' גיליון כו עמ' 17, ובספרו 'חקרי מנהגים' ח"א עמ' עט.

33) שם "ע"פ מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע [אג"ק שלו ח"א ס"ע רין] (ע"פ ברכות יז, א) [שלמרות שאשה פטורה מתלמוד-תורה, יש לה את זכות-התורה בעזרתה לבעלה ולבניה ללמוד]. היום-יום, כה מנ"א. אג"ק של הרבי ח"ה עמ' רפו ועוד (ראה במפתח האג"ק ערך 'נשים'), ונתבאר בחי"ב עמ' שמא.

34) שם, "היום-יום עמ' קיב [יב כסלון]. ראה רמ"א סי' רכה. שערי-הכולל פכ"ד". אג"ק ח"ז עמ' רכה, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' פה "ומה שבירכו הנשיאים בשם ומלכות, וכמובא בשיחת כ"ק אדמו"ר [ראה לקוטי-דיבורים ח"ב עמ' 528, ובסה"ש תרצ"ו עמ' 89 ובהערה. ובלה"ק בלקוטי-דיבורים ח"א-ב עמ' 351 ובספר התולדות אדמו"ר האמצעי עמ' 32], הנה אין זה הוראה לרבים". ובס' 'הלכות והליכות בר מצוה' פ"ה הע' 12 הביא מפי זקני חסידי חב"ד, שרק האדמו"רים בירכו בשם ומלכות, אבל החסידים, כיוון שספק להם אם קיימו מצוות חינוך בשלימות, מברכים בלא שם ומלכות.

שזוכרים, לא אמרו כלל 'מי שבירך' בנוכחות הרבי, אלא לילדת ולרפואה שלימה. ובכלל אין רגילים לאומרו בבית חייו ובישיבות חב"ד אלא כשנדבו תרומה, או כשיש צורך מיוחד לכבד משהו, משא"כ בשאר מנייני חב"ד רגילים לברך כל עולה לתורה. ולהעיר מהידוע, שבדרך-כלל רבותינו נשיאינו לא היו מתערבים במנהגי ביהכ"נ (ראה אג"ק ח"ג עמ' קנד ועוד, 'התקשרות' גיליונות: תכח עמ' 19, תלד עמ' 19, תלט עמ' 17 וש"נ).

27) ראה קונטרס הסידור ס"ג ואילך (נדפס גם בסידור תורה אור תשמ"ז, דף שעה, א), 'התקשרות' גיליון שה עמ' 18 וגיליון שח עמ' 18 וש"נ.

28) ספר המנהגים עמ' 14, הוראת הרבי - משום הפסק בין קרה"ת לקדיש (וראה בארוכה שיחת יו"ד שבת תשכ"ג, תורת מנחם כרך לו, עמ' 133 ואילך. ובס' חקרי-מנהגים ח"ב, עמ' פו ואילך, ציין בזה לא"א להרה"צ מבוטשאטש סי' ריט. שו"ת ירד-יעקב (ארגואיט) סי' מ. מהלך-באמיתך פכ"ג סעיף סא, ועוד). וצינו שם לשערי-אפרים שער י' ס"ט, ואיני יודע מה הקשר לנדו"ד. ולהעיר שאמירת הקדיש לדעת הרמב"ם היא בשני וחמישי אחרי החזרת הס"ת להיכל, וביום שיש בו מוסף - לפני מוסף (פי"ב מהל' תפילה ה"כ"ב). וראה בשו"ע אדמוה"ז סי' רפב סי"ב ואילך, כמו במנחת שבת ות"ג עם למנהגנו, אלא שגם שם אנו משתדלים לנמנע כל הפסק.

29) שם, הוראת הרבי (ומחתו על אי-הענייה באג"ק ח"ד עמ' רס, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' ק). וכ"כ בשערי-אפרים שער ד ס"ל שצריך לענות 'אמן' (ודלא כמלמדים זכות ש"מי שגמלך" תוכנו כמו 'אמן'). הרי טעות זו, לדלג אמירת 'אמן' ולהתחיל מייד באמירה שלאח"ה, מצוייה בכ"מ, כגון בחזרת הש"ץ לפני 'מודים', ובקהילות שאומרות 'ישמר' בליל ש"ק לפני אמירתו.

30) שם, ממכתב הרבי שנעתק בהערות שם (לקוטי-שיחות חי"ב עמ' 152, 'שערי הל' ומנהג' שם).

31) בסדר ברכות-הנהנין לאדמוה"ז (פי"ג ה"ג) כתב שתברך בעזרת נשים וישמעו עשרה אנשים מבפנים, ובקצות-השולחן

מדייקים לגלול הספר-תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר-תורה מבחוץ⁴¹.

האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר-תורה⁴².

הפטרה:

"לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר-תורה, כדי שגם הגולל יוכל להביץ ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע הפטרה כמו הפרשה שבספר-תורה⁴³, לפיכך לא יקראו שניים הפטרה כאחד בקול רם, ששני קולות אין נשמעים. ויש נוהגים מטעם הידוע להם שלא לסמוך על שמיעה [בלבדה אלא הם בעצמם קורין הפטרה ושומעים הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום צריכים ליהזר שלא יקראו בקול רם

המגביה ספר-תורה להראות לעם, גוללו עד ג' דפין [=פותח שלושה "עמודים", טורים] ומגביהו³⁶.

"כשמגביהים הספר-תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לתיבה כדי שיוכל לקרוא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר-תורה, ויאמר: "זואת התורה... ויאדיר"³⁷.

בעת הגבהת הספר-תורה ואמירת 'זואת התורה' - אין מנהגנו להראות באצבע³⁸.

נמסר כי הרבי לימד את התמימים בבית-חיינו, כשהתפלל עמם לפני שנת תש"י, את סדר הגבהת התורה, שפונים בה כמו ב'בואי בשלום', דהיינו מימין לשמאל, אבל עושים רק חצי סיבוב, דהיינו שהמגביה הופך פניו כלפי מערב עד האמצע, וחוזר למקומו. ואמר שזה הפירוש במה שכתוב שצריך להסתובב "משמאל לימין"³⁹.

מנהגנו: מגביה הספר-תורה, ולאחרי שמראה אותה לקהל - חוזר ומניחו על הבימה וגוללו בעצמו, ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה⁴⁰.

[ה'ליטאים'] סי' קמו ס"ט ששיבח מנהג זה, שזו עיקר מצוות הגולל - שהוא קושר הס"ת ו"נוטל שר כנגד כולם", ומסיים שמנהג האשכנזים (שהמגביה אינו קושר, ורק קטן גולל הס"ת) תמוה. ועל טעמו הוסיף הרבי עוד ג' טעמים: א) מוכח מכמה מנהגי ס"ת, שמהדרים שתהיה הס"ת פתוחה רק בעת הצורך ותיכף ומייד לגוללה. ב) למעט עד כמה שאפשר בחילוקי מנהגי בניישראל. והרי אצל הספרדים שהגבהת הס"ת היא לפני קרה"ת - המגביה חוזר ומניחה על הבימה, וכן הוא הסוגרה (או גוללה). ג) בכדי שתהיה הגלילה כדבעי - ראה שעריאפרים שער י סי"ט.

41) שם, ע"פ שו"ע סי' קמו ס"ג.
42) שם. צריך חיפוש מה המקור והטעם למנהגו בגלילה, לקשור בתחילת שליש התחתון דווקא (ספר-המנהגים ס"ע 15. וראה מה שנמסר ע"ז בכ"פ חב"ד גיליון 762 עמ' 91, מקור ע"פ הירושלמי פ"ד דתענית ה"ה, שמרע"ה החזיק בשליש [התחתון של] הלוחות, עיי"ש).

למנהג העולם לקשור בתחילת שליש העליון, י"א שזהו ע"ד הדין בקביעת מוזהו (יו"ד רפט ס"ב, ברכ"י שם, 'מנהג ישראל תורה' סי' קמו ס"ק ב).

י"א שמנהגו הוא ע"ד ההפסקה שנעשית בגוף האדם ע"י האבנט בין הלב לחלק התחתון, וגם בס"ת יש ג' שלישים, ראש גוף ורגל. ויש לבדוק אם יש לזה שייכות לג' שלישים דו"א, שהשליש התחתון שייך לגילוי למטה בדווקא (ראה תו"א נח, ג).

בדבר החזקת הספר אח"כ, ב'בית חיינו' גיליון 68 עמ' 2 (יומן כ"ה כסלו תנש"א), מובא: "בשחרית, בדרכו למקומו אחר קרה"ת, סימן [הרבי] לזה שהחזיק את הס"ת - להופכו (הנ"ל החזיק הס"ת כשהכתב כלפי-חוץ)". ויש לחלק בין זה לבין האמור לעיל בתחילת הערה 7 אודות אחיות הס"ת ע"י הש"ץ. 43) ואכן רגילים גם לתקן טעויות בקריאתה (כדין קרה"ת המבואר בשו"ע ואחרונים סי' קמב).

35) ספר-המנהגים, מנהגי 'הגבהה וגלילה', עמ' 15. ולהעיר, שקדיש זה לא נמנה בט"ז, י"ז, י"ח קדישים שצ"ל האבל בכל יום (תורת מנחם - מנחם ציון' ח"א עמ' 39. ח"ב עמ' 481). וראה נטעייגבריאלי הל' אבילות ח"ב פמ"ה ס"א, שהביא מכמה פוסקים שהקדיש שייך עקרונית לבעל-קורא, אלא שנוהגים לכבד את האבל, ויש נוהגים בכך (וכן הוא מנהגנו) גם אם האבל לא עלה לתורה.

36) מסכת סופרים פי"ד הי"ד. המג"א סי' קלד ס"ק ג העיר "ואפשר דדווקא נקט ג", והמשנ"ב ס"ק ח כ' "וניל דתלוי לפי כוח המגביה, שיהיה ביכולתו להגביה כשהיא נגללת הרבה" (והרבי ציין לו באג"ק ח"ח דלהלן). רגילים לנגוע בכתב (בטלית, או באבנט) ולנשק לפני ההגבהה.

37) שם, מסידור אדמוה"ז (במהדורת קה"ת הישנה של השו"ע הוא בח"א עמ' 348, ובמהדורה החדשה בעמ' תרכג, וש"נ המקורות לזה).

38) שם. בס' 'מנהג ישראל תורה' סי' קלד ס"ח לא מצא את 'מנהג העולם' הזה בסידורים וכו' רק ב'ליקוט מעם לועז' ובספר-חיים מהגר"ח פאלאג'י ז"ל, והביא סמך למנהג עפ"י מנחות כט, ב ("מראה באצבעו ואומר זה"). אך ראה בלקוטי-תורה דברים לב, ג, שלשון 'זה' הוא דבר "שיכול להראות עליו באצבעו").

39) הרה"ח ר' יהודה-לייב שיחי' ביסטריצקי, 'התקשרות' גיליון רדע עמ' 17, ועיי"ש דיון בקשר למקורות.

40) שם, והרבי (אג"ק ח"ח עמ' תכו, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' פו) מציין לערוך-השולחן ("שהיה מראשי האשכנזים"

בענייני הרשות⁴⁹, כי העיקר היא השמחה.

פרשיות מלאכת המשכן:

"מכיוון⁵⁰ שנכנסים לשבוע דפרשת תרומה (החל מהקריאה במנחת שבת), ולאחרי־זה פרשת תצווה⁵¹, שבפרשיות אל⁵² נתבאר כל פרטי הציוויים דמעשה המשכן, כלי המשכן, בגדי כהונה וכו' - כדאי ונכון ביותר שנוסף על לימוד חלק הפרשה בכל יום (עם פירוש רש"י) בשיעורי חת"ת, יוסיפו וילמדו גם מפירושי חז"ל בתורה שבעל־פה⁵³ (על־כל־פנים מאמר ופירוש אחד על פסוק אחד), כפי שנלקטו כבר בספרים⁵⁴ (ואין צורך לחפש בספרים), "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"⁵⁵.

ומה טוב - לתרגם (על־כל־פנים חלק מפירושים אל⁵⁶) גם בלשון עם ועם, כדי שיהיה "כשולחן הערוך לפני האדם" - גם עבור אלו שלעת־עתה אינם יודעים ללמוד אלא בלשון עם ועם.

ומהמעלות שבוזה: א) 'לחיות עם הזמן' - להוסיף חיות בלימוד פרשת השבוע. ב) ועוד ועיקר - שההוספה בלימוד ענייני המשכן ומקדש ממהרת ומזרות עוד יותר את בניין בית־המקדש השלישי

49 נימוקי או"ח סי' תרפו בסופו, לקוטי־שיחות כרך ט"ז עמ' 345.

50 ספר־השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 252, וכן ההערות 51-56 דלהלן [להוציא המוסגר בחצאי ריבוע]. וראה הערה 86 שם.

51 וכן בהתחלת פרשת תשא - הציווי דעשיית כיוור, וכן, ומעשה הקטורת.

52 משא"כ בפרשיות ויקהל־פקודי - שחזור ונשנה בנוגע להעשייה בפועל.

53 נוסף על פירוש רש"י, פשוטו של מקרא - גם הלימוד על־דרך הדרש וכו'.

54 כמו 'תורה תמימה', 'תורה שלמה' וכיוצא בהם. [ברור מכל השיחה שהכוונה רק לנושאים הללו (ורק באותם ימים שהם מופיעים בשיעורי חת"ת), ולא לשאר העניינים שבפרשיות אלו.

וצ"ע אם נכללים בזה גם המאמרים שאינם דנים בעשיית המשכן אלא בפעולות (הקרבת קורבנות, קטורת וכו'), עיין בגמ' שבת ע"ד, ר' זונקט אופה" ובפירש"י שם, דמשמע לכאורה שמה שקשור בפעולת המשכן, כמו אפיית לחם הפנים, אינו נכלל בל"ט מלאכות שבת הנלמדות מ'מלאכת המשכן'. מאידך, נאמר לגבי מלאכת הוצאה במשנה (צו, סע"א): "שכן היתה עובדת הלויים", בהובלת הקרשים. ואולי גם זה נכלל בבנייה. דיון בנושא מופיע בפתחת ס' אגלי־טל, וע"ע].

55 רש"י ר"פ משפטים.

אלא בנחת (מילה במילה עם המפטיר)⁴⁴.

כשהיה הרבי ש"ץ, נטל בעצמו את הספר־תורה ואמר 'יהללו'⁴⁵.

[המשך מנהגי השבת]:

המולד: יום ג' אחר הצהריים, בשעה 5:39. מברכים החודש: ראש־חודש אָדָר, ביום השלישי וביום הרביעי.

אין אומרים 'אב הרחמים'.

אחר התפילה - התוועדות בבית־הכנסת. ובוודאי אפילו בשבתות החורף יש לחלק ההתוועדות או לסדרה באופן כזה שיוכלו המשתתפים בה להמשיך ההתוועדות בסעודת שבת בבתיהם⁴⁶.

כדאי שגם הנשים והבנות יסדרו מצידן התוועדות בשבת או במוצאי שבת⁴⁷.

"משנכנס אדר מרבים בשמחה" [מתחיל מהיום⁴⁸]:

שמחה זו אינה מסוכבת כסיבת איזה דבר־מצווה, כי אם מרבים בשמחה, איזה שמחה שתהיה, גם שמחה

44 שו"ע אדמוה"ז סי' רפד סי"א, ע"פ כתבי האר"י, שער המצוות פ' ואתחנן. וכן נוהגין (חוץ מאשר בנוכחות הרבי) קצות־השולחן סי' פח ס"ב, ובהערות שבסוף ח"ג לסי' פה ס"ק ב. א"צ שתהא ההפטרות כתובה בספר נביאים של קלף או אפילו בדפוס, אלא די בכתיבתה לבדה (שם ס"ד ובקו"א, וכן הרבי אמרה מתוך חומש 'תורה תמימה'). בסיום ההפטרות לא היה הרבי מנגן כמורגל, אלא כבבל סוף פסוק.

45 הליכות ומנהגי ש"ץ ריש עמ' 42 (אבל לא בימות החול). הרה"ח הרב שמעון שיחי' יעקובוביץ' תלה על לוח אחד מבתי־כנסת חב"ד בירושלים ת"ו ליקוט של כמה ממנהגי התפילות ש"ץ (לפני עריכת ספר־המנהגים. נדפסו בשלימותם ב'התקשרות' גיליון ר"ב), ומהם (אות טז): "הכנסתה [של הסי'ת] לארוה"ק ע"י המגביה, המחזיקה אז" כפי שראה שהקפידו בשעתו בישיבה אצל הרה"ג הרה"ח רח"ש ברוק ע"ה. אולם הרבי, בהגיהו את הרשימה האמורה, מחק את כל המנהג וציין לפניו "ז'".

בסידור כתוב: "ואומר הש"ץ: 'יהללו' (וע' מ"ש בס' כל־בו - הובא בא"ר רפד, יד ובכ"החיים שם ס"ק מד, אבל לא בשו"ע רבנו שם - ש'יהללו' שייך לבעל־השחרית). ומאחר שהרבי עצמו נוהר בזה בשבת (דבדר שנהג כדי 'להוציא את הרבים', ראה אג"ק כרך כ עמ' לט), צ"ב מדוע אין אג"ש נוהרין בזה.

46 אג"ק כרך י עמ' ד. וראה גם שם עמ' סא.

47 שם.

48 ראה בספר־השיחות תשנ"ב ח"ב עמ' 391: פתיחת 'צינור' השמחה נעשה על־ידי קבלת החלטות טובות וביצוען המיידי, להשתדל בכל האופנים להוסיף ולהרבות בדברים המשמחים, ומוסיף והולך בכל יום בענייני שמחה.

- לא רק "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבניין הבית"⁵⁶, אלא בניין הבית בפועל ממש.

יום שלישי,

ל' בשבט, א' דראש־חודש אדר

[מנהגי ראש־חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות' גיליונות: תשמ"מ, תשמ"ח, תשנ"ג, תשנ"ז. כאן באו פרטים נוספים].

שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הלל⁵⁷.

כופלים הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו..." והציבור **אבל לא הש"ץ**⁵⁸ עונים בקול:

(56) מדרש־תנחומא פ' צו אות יד [ובענין פרשיות אלו במיוחד, ציינו למאור ושמש ר"פ פקודי].

(57) לשאלה היכן יש לענות אמן על ברכת הש"ץ לקרוא את ההלל, לכאורה ברור שאין לענות זאת אלא לפני ברכה שמברך כל אחד לעצמו, וכבר העירו משו"ע אדמו"ר סי' נט סו"ס ד **שבברכת המצות אין עונים אמן** אחרי שהש"ץ מסיים הברכה בין הברכה להמצוה, (ומש"כ בסי' תריט ס"ח "אלא שעכשיו על הרוב אין הש"ץ מכוון כלל להוציא אחרים, לכן יברך כאו"א לעצמו בלחש, ויזהר לסיים קודם שסיים הש"ץ, כדי שיוכל לענות אמן אחר ברכת הש"ץ, וכן **הדין בברכת הלל**..." הכוונה (כמוכח במ"א ס"ק ג, מקור הדברים) רק לומר שגם בהלל ולולב יברך כל אחד לעצמו, ולא שגם שם ימתין לענות אמן על ברכת הש"ץ) אבל בקריאת המגילה בווידיאו ניתן לראות שהרבי בירך בעצמו את הברכות שלפני קריאתה, ואעפ"כ ענה אמן אחרי ברכות הש"ץ. ואולי הוא כמו "גביל לתורי" (שו"ע אדה"ז סי' קסז ס"ט), כמנהגו באמירת יה"ר בין ברכת התפוח ואכילתו בליל ר"ה, ואמירת 'חזק' ע"י העולה לתורה. וע"ע.

(58) הגש"פ של הרבי (תשל"ג ואילך), עמ' מה, וכן משמע בהיום יום ל' תשרי, ודלא כנדפס בספר־המנהגים עמ' 41 ומשם ב'אוצר', בגיליונות 'התקשרות' בעבר וכו' - קובץ 'הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתי"ט עמ' 73.

ענייה זו, שבה נשתמרה תקנת ההלל המקורית ש"מצווה לענות ראשי פרקים" (ר"ן סוכה לח.ב. טוש"ע סי' תכב. אנציקלופדיה־תלמודית: ערך 'הלל' עמ' תיב וש"נ. אלא שלמנהגו גם היחיד אומר עניות אלו, דלא כערך־השולחן שם ס"ט). ובפרט ש"מנהג ישראל שעונים 'הודו'

"הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...", ואומרים בנחת "יאמרו נא בית אהרון..."; הש"ץ מקריא: "יאמרו נא בית אהרון...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...", ואומרים בנחת "יאמרו נא יראי ה'..."; הש"ץ מקריא: "יאמרו נא יראי ה'...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...".

"ואברהם זקן... זכדיה... ג' פעמים. קדישתתקבל. שיר־שלי"ום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון, יהללו. הכנסת ספר־תורה. חליצת התפילין. הנחת תפילין דרבנתי⁵⁹, קריאת שמע. פרשיות: קדש, והיה כי יביאך. שש זכורות. חליצת התפילין. הש"ץ יאמר (ועכ"פ: יסיים) בקול - מזומר (כלשהו, כדי לומר הקדיש), חצי קדיש, מוסף.

יום רביעי

א' באדר, ב' דראש־חודש

דיני ומנהגי ראש־חודש, כדאתמול.

ו'אנא' באופן של 'רעש' ו'שטרעם' - 'התועדויות' תשמ"ו ח"ב עמ' 146. ומצווה לפרסם. ו(בניגוד למה שכתבנו כאן בעבר) החזן הרה"ח ר' משה שי' טלישביסקי סיפר, שבכל פעם שהתפלל לפני התיבה שחרית דיו"ט במניין של הרבי - היה מגן בפסוקי הודו וכו', והרבי היה מעודד זאת, וכך עשו כו"כ בעלי־תפילה ('התקשרות' גיליון תקצ עמ' 17), ובוודאי נעשה הדבר באופן שלא הפריע לענייה הנ"ל. (59) בס' 'אות חיים ושלוש' (סי' כה ס"ק כ) כתב, דמנהג רבים וכן שלמים שראו בסידור הארז"ל שלא להניח תפילין אחר מוסף, וכשאין הציבור ממתנינים להם [דבר שכיח למתפללים בביכ"נ מנוסח אחר, וייתכן אפילו למאחרים בביכ"נ חב"ד], נהגו להניח לפני מוסף ולבטל עי"ז תפילת מוסף בציבור, "וזה בוודאי לא אריך למעבד הכי, לבטל תפלה בציבור בשביל ספיקא אולי יצא הדבר מפי מהר"ו, ולהניח את הוודאי הוא דברי הרמ"ע מפאנו" (שמתיר, כפי שמביא ודן בזה שם). והנה בהוספות לשו"ע אדה"ז (מהדורת קה"ת הישנה, חלק ג' עמ' 1310 הע' 7) הובא, שאם לא הניחן קודם מוסף יניחם אח"כ. וצ"ע אם למנהגנו יש לנהוג כהוראתו בזה.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש